

Daniel Díaz segueix la pista dels soldats i els emboscats durant la guerra civil

► L'historiador santvicentí treu un llibre al segell Publicacions de l'Abadia de Montserrat sobre les vicissituds que es van viure a l'exèrcit republicà

PUB. ABADIA DE MONTSERRAT

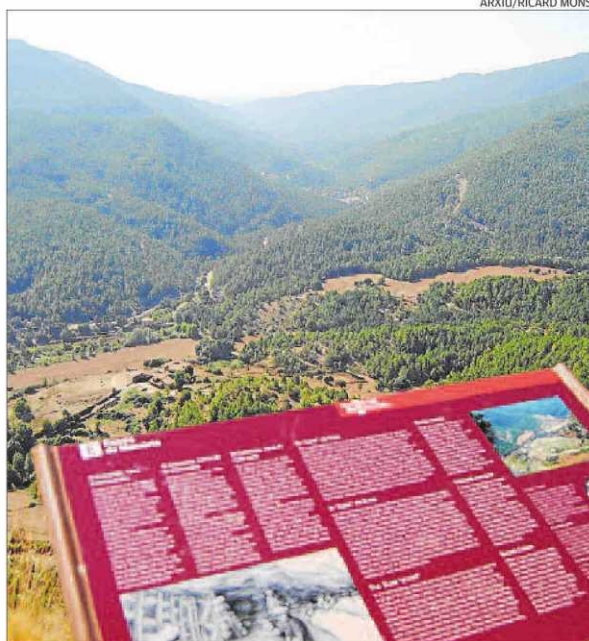
TONI MATA I RIU SANT VICENÇ DE CASTELLET

«No he fet un llibre més sobre la guerra, sinó sobre els seus protagonistes, la massa de la gent que la va patir»: amb aquestes credencials presenta l'historiador santvicentí Daniel Díaz (1956) el volum *Soldats i emboscats a Catalunya (1936-1939)*. Un nou treball de l'especialista bagenc que s'erigeix en un dels títols capdavanters del segell Publicacions de l'Abadia de Montserrat per Sant Jordi.

«El fantasma de la deserció recorria tot el país, i per a impedir les fugides totes les autoritats esmerçaren grans esforços en el control dels ports i els Pirineus», escriu Díaz. Podria semblar un text del domini que una dictadura exerceix sobre els seus ciutadans, però aquestes paraules apareixen en el capítol que l'historiador dedica a les xarxes d'evasió clandestines que es van crear durant la guerra i les autoritats a les quals es refereix són les republicanes. Un episodi, entre molts altres, que exemplifica com molts ciutadans que no volien anar al front intentaven escapar de la insensatesa de la guerra civil. «No m'interessa parlar d'armes ni de generals, sinó de la tropa», apunta Díaz.

Les dues fases de l'exèrcit

L'autor afirma en conversa amb aquest diari que, «a l'inici, no n'hi havia d'exèrcit, a Catalunya no va quedar res. Es van muntar columnes de milicians patrocinades pels partits i, sobre el paper, a partir del novembre del 1936 es va crear l'exèrcit de Catalunya. Però fins al maig del 1937 no hi va haver un exèrcit jacobí, centralitzat». Si en un primer moment, marxar al front era un acte voluntari, quan el Govern espanyol de la República va entomar la situació tot va canviar. Aleshores, «ja no eren milicians, sinó soldats, sotmesos al

ARXIU/RICARD MONSÓ

En primer pla, plafó d'una ruta d'emboscats al xalet de Busa

El volum «Soldats i emboscats a Catalunya (1936-1939)» es fixa en el funcionament de les tropes i les desercions

L'exèrcit republicà va passar de ser un contingent format per voluntaris a un servei obligatori des de maig del 37

codi de justícia militar elaborat a final del segle XIX, com els soldats de les tropes franquistes».

Díaz explica com la República es va adonar que si es perdien Osca i Saragossa, «la guerra no es guanyava». Per això, les autoritats van crear un exèrcit «on ja no s'hi valien les bromes i les faltes eren castigades amb rigor». Si en un primer moment, «no hi havia desercions, tots eren voluntaris que tenien molta fal·lera per anar a lluitar, després es va imposar el servei obligatori i això va causar un trauma a moltes cases. Imagina't que tens un fill de 22 anys i se te l'emporten a la guerra».

L'autor apunta que «a Catalunya hi havia un sentiment antimilitarista transversal, que anava de dreta a esquerra». A més, «no tot hom estava a favor de la República: hi havia catòlics cremats pel que havia passat, gent de dretes i

moltes altres persones que tenien por de morir al front o de quedar mutilats. Si veus que això passa al teu veí, t'entra el pànic».

I, és clar, «molta gent no volia anar a la guerra, però... quina era l'alternativa?». Per aquest motiu, Díaz analitza amb detall la realitat dels que decidien escapar, ja fos creuant la frontera o bé amagant-se al bosc. La persecució que el govern republicà va dur a terme dels homes que eren cridats a anar a combatre i no hi anaven va ser ferotge. «Primer, no hi havia una policia estructurada, però després es van crear uns cossos, com el Servei d'Informació Militar, que actuaven coercitivament per intentar impedir les fugues».

Un fet interessant per entendre com funciona la guerra és que «els republicans van fer funcionar els camps de concentració -a Clariana de Cardener n'hi havia un- al cent per cent, allí hi anaven les persones que intentaven marxar, els soldats propis que eren castigats...». Entre les mesures de repressió del govern democràtic hi havia la voluntat «d'aïllar socialment» els qui s'escapaven, els emboscats i les seves famílies, fins al punt que si algú a qui tocava incorporar-se a files no hi anava, s'hi feia anar un familiar. Fins i tot es publicaven llistes de desertors».